

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

Nr 1 / Årgång 16

M a r s 1 9 4 1

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG / LUND

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

UPPSATSER

	Sida
<i>Adell, A.</i> : Redan ditt uttal röjer dig	1
—»— Svenskt gudstjänstliv	105
—»— Laurentius Petri Sällskap	116
<i>Arnér, G.</i> : Något om Växjö domkyrkas orglar	122
<i>Cederbom, E. H.</i> : Koralsången 1940	11
<i>Cnattingius, B.</i> : Kyrkligt silversmide	52
<i>Eidem, E.</i> : Förslaget till ny Evangeliebok	65
Kyrkosångens Vänners årsredogörelse	14
<i>Linder, G.</i> : Biskop Andraes handboksförslag	25
<i>Magnusson, E.</i> : Ett jubileum	54
Meddelanden	23, 63, 104, 000
Miscellanea	24
<i>Olsson, B.</i> : Ett klockareöde från 1600-talet	93
<i>Peters, K.</i> : Högs- och Bjuråkershandskrifterna	120
<i>Rosenquist, C.</i> : Småorglar för kapell, skolor och hem	81
<i>Svanholm, S.</i> : Svenskt körarbete 1940	9
Svenska mässan 1541	109
<i>Ahlén, Waldemar</i> : Svensk orgelkonst under 1940	5

RECENSIONER

ANMÄLD LITTERATUR

	Sida		Sida
<i>Adell, A.</i> : Högs- och Bjuråkers- skrifternä s.	000	<i>Ficker, J.</i> : Die neuen Glasgemälde in St. Moritz	60
<i>Bausch, K.</i> : Der Tiefbronnen des Lucas Mosers	60	<i>Frauenfelder, R.</i> : Die Geburt des Herren	60
<i>Casper, J.</i> : Um die Einheit der Kirche	128	<i>Hamner, J. W. und Widéen, H.</i> : Grabsteine	59
<i>Erhardt, A.</i> : Mittelalterliche Tau- fen	58	<i>Heiler, Fr.</i> : Altkirchliche Autono- mie	0
—: Niederdeutsche Altarschreine	58	<i>Johner, D.</i> : Wort und Ton	125

	Sida		Sida
<i>Kurvinen, O.:</i> Vanha Virsikirja..	126	<i>Sormunnen, E.:</i> Rajalla	102
<i>Kyhlberg, G.:</i> Heliga tre konungar	22	Svensk byggnadstradition	23
<i>Källström, O.:</i> Svenskt silversmide		Sveriges kyrkor	58
1520—1850	52	<i>Tyciak, J.:</i> Die Liturgie als Quelle	
<i>Loos, V.:</i> Tintoretto	22	östlicher Frömmigkeit	19
<i>Pinsk, J.:</i> Die sakramentale Welt	19	<i>Voipio, A.:</i> Virsiemme synty	61
<i>Preuss, H.:</i> Johannes in der Jahr-		—: Laulava seurakemta	103
hunderterten	60	<i>Westblad, G.:</i> Kyrkoorgeln	127
<i>Rosendal, G.:</i> Bönen	104	<i>Wulff, C.:</i> Kyrklig hembygdvård...	59

ANMÄLD MUSIK

	Sida		Sida
<i>Bunk, G.:</i> Musik för Orgel	20	<i>Runbäck, A.:</i> Jesus hav i ständigt	
<i>David, J. N.:</i> Choralwerk VII...	20	minne	102
<i>Eklöf, E.:</i> Sorgmusik	20	—: Två solosånger	102
—: Den heliga natten	21	<i>Törnqvist, F.:</i> Bröllopsmusik	22
<i>Melin, H.:</i> Orgelkoraler	20	<i>Weman, H.:</i> Från tidevarv till	
<i>Olsson, O.:</i> Præludium og Fuge i		tidevarv	21
dis moll	20	—: Två solosånger	21
<i>Rabsch, E.:</i> Der grimmig Tod ...	20		

Tidskrift för Kyrkomusik och Svenskt Gudstjänstliv

Organ för Kyrkosångens Vänner

UNDER MEDVERKAN AV

INTENDENTEN BENGT CNATTINGIUS, LINKÖPING, OCH
KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM

UTGIVEN AV

KYRKOHERDEN ARTHUR ADELL, SÖDERKÖPING.

Tidskriften utkommer med 32-sidiga nummer 4 gånger om året, nämligen
i februari, maj, september och december.

Red. adr.: Söderköping. Rt 59. Exp. adr.: C. W. K. Gleerups förlag, Lund. Rt 111. Postgiro 30843.

Prenumerationspris: i bokhandeln eller direkt från förlaget: kr 4:50' pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm enkel spalt.

Rabatt vid större annons och vid upprepning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bl. a.: Kyrkoherde A. Adell: Redan ditt uttal röjer dig. — Musikdirektör W. Ahlén, Stockholm: Svensk orgelkonst 1940. — Musikdirektör Set Svanholm, Stockholm: Svenskt körarbete 1940. — Komminister E. Cederbom, Torbjörntorp: Koralsången 1940. — Kyrkosångens Vänners årsredogörelse. — Recensioner. — Meddelanden.

Anmälan

Tidskriften, som grundades 1926 och sålunda nu fullbordat femton årgångar, anmäler härmed sin sextonde årgång.

Tidskriften vill genom uppsatser i liturgiska, hymnologiska och kyrkomusikaliska frågor liksom i spörsmål som röra kyrkokonst och i homiletiska dagsfrågor giva en samlad bild av gudstjänstlivet i vår svenska kyrka och befordra dess sunda växt. Den vill därför ge plats åt inlägg i aktuella frågor, bjuda referat av händelser, som nu tima i vår kyrka, men ock i grannländer, i den mån dessa händelser kunna vara av värde att lära känna för svensk läsekrets. Den svenska gudstjänstliga traditionen är emellertid av oskattbart värde för den som står mitt i det praktiska arbetet och ger betydelsefulla direktiv. Historiska utredningar skola därför också som hittills beredas plats i tidskriften.

Åt recensionsavdelningen skall stor uppmärksamhet ägnas för att göra denna så allsidig och opartisk som möjligt.

Förbindelserna med de nordiska grannländerna skall det vara Redaktionen angeläget att i största möjliga utsträckning upprätthålla.

Detta nummer har till sitt omfång inskränkts med ett halvt ark, vilket har sin orsak i att Redaktionen önskar ägna ett utvidgat majnummer åt det nya Handboksförslaget.

Redan ditt uttal röjer dig.

Några tankar inför den fortsatta prästerliga röstvärden.

»Förvisso är också du en av dem, redan ditt uttal röjer dig ju». Det var en ganska talande och vass replik, som bevarats till eftervärlden av evangelisten Matteus från den dramatiska episoden i apostelen Petrus' liv. Den tillhör den världshistoriska natten, då Frälsaren stod till svars inför översteprästen medan lärjungen trängdes med diverse slödder ute vid kolelden på översteprästens gård. Bland mängden var också den kvicktänkta pigan bland Kaifas tjänstefolk. Hon var tillräckligt lyhörd för klangen i apostelns röst för att raskt och obarmhärtigt kunna avslöja dess ägare såsom allvarligt misstänkt för att vara menedare. Lärjungen kunde visserligen med grova kötteder, som bättre passade sällskapet vid kolelden än gemenskapen kring Mästaren, försöka ge sig sken av att icke ha haft någon beblandelse med »den» mannen, som det just här och i den innevarande situationen var en smula vanskligt att stå i relation till. Men lärjungen kunde inte jäva riktigheten i det vittnesmål, som hans egen strupe avgav. Han förrådde sig genom sitt uttal. Envar kunde ju höra att kvinnan hade rätt, då hon, för att citera Lukas, säger till de kringstående: »Förvisso var också denne med honom; han är ju ock en galilé». Den galileiska dialekten varslade om att han vuxit upp vid Galileiska sjön. Detta var ju ett svårt sannolikhetsbevis för riktigheten i tjänstekvinnans antagande, att han tillhörde den galileiske Mästarens följe.

Redan ditt uttal röjer dig.

Varje talare, också prästen, har anledning att nu och då anställa en personligt närgången meditation av självprövande art över denna bibeltext, som evangelisterna uppsamlat från Jesu sista dag. Ordet, händelsevis bevarat från en spännande situation, utslungat av en okänd, obildad kvinna, bör kunna förmå var och en ordets tjänare att allt emellanåt besinna vilket vittnesbörd, som hans eget röstorgan och hans eget tal avlägger om honom.

Sakens vikt understrykes, om man besinnar i huru hög grad vårt eget omdöme om andra människor bestämmes av det intryck vi få av deras röster. Vi bedöma människor först efter deras klädsel, deras sätt att röra sig och uppträda. Men det kan hända att dessa intryck helt korrigeras, när vi få höra dem tala. Den människa som givit oss ett intryck av förfining och levnadsvett, så länge vi såg henne, avslöjades såsom en tarvlig varelse, när hon började tala. En människa, som givit intryck av ovärdad och ganska enkel individ, växte plötsligt, då vi kom till tals med henne. Det kan hända att det intryck, som det första mötet med medmänniskan givit, ytterligare förstärkes, när hon börjar tala, och att den känsla av sympati, eller likgiltighet eller antipati, vi fått, understrykes. Det rakt motsatta kan också inträffa, i det att de övriga allmänna intrycken totalt förändras, när vi första gången

får höra en vacker, böjlig stämma, som stämmer oss sympatiskt eller en torr, knarrig och befällande ton i rösten gör oss irriterade. Vi äro i själva verket ganska känsliga för själva rösten, och intrycket från talet är av avgörande betydelse.

Den som lärt sig att skilja på röst och röst vet också att ett uppmärksamt iakttagande av uttalet kan röja en hel del intressanta ting om personens förflutna. Dalmasen, gottlänningen och skåningen, för att ta fram några skarpt utpräglade dialekter från vårt eget språkområde, bär ofta i uttalet det oskrivna prästbetyget om födelseorten eller om platsen för uppväxtåren, där personen har lärt sig att tala. Det är inte alltid omedelbart uppfattbart för alla. Uttalet kan ändras, men i regel kvarstår något eller några spår i rösten från hemortens dialekt.

Men också varandras bildningsgrad bedöma vi många gånger efter talet. Avgörande är därvid inte bara innehållet i det som vi höra talas, ej heller formen allenast, eller sättet att gestalta meningarna, utan också själva framförandet är bestämmande för vår uppfattning om den talandes person, intelligens och bildningsgrad. Allt detta tillsammanstaget gör det möjligt för oss att bilda oss en uppfattning om människornas temperament, hennes andliga jämvikt, hennes vilja att förstå och komma i kontakt med omgivningen. Uttalet avspeglar ett stycke av hennes väsen: otålighet, lystnad och fräckhet, likaväl som hennes mildhet, försynthet och godhet.

Men bedöma vi på sådant sätt andra människor bl. a. efter deras tal, så är detta oss anledning nog, att själva söka avlyssna våra röster. Ty rösten är ett stycke av vår egen personlighet, inte bara ett organ i vår kropp. Därför kan den vara oss präster en hjälp i vår gärning men också ett hinder. Den kan avlägga ett vittnesmål, som ligger i linje med det som vi efter mycken överläggning och med mycken möda utformat under predikoförberedelsen. Den kan också göra åhöraren misstänksam emot oss, såsom tjänstekvinnan blev misstänksam emot Petrus.

Men är då icke rösten sådan den en gång har blivit människan given, så att människan bara har att acceptera den?

Det bör gärna understrykas att var röst har sin bestämda klang och att dess rent fysiska utgångspunkt är given. Detta bör hållas i minne vid all medveten utbildning av rösten. Ty varje röst bör få bli betraktad såsom en individualitet, och denna individualitetens särdrag böra bevaras och vårdas, i den mån som detta är möjligt och tjänligt för helhetsintrycket. För läraren är det angeläget att han avlyssnar elevens röst och rätt analyserar dess möjligheter, icke att han inordnar eleven inom sitt eget röstorgans gränser.

Men en röst är icke bara en del av människans fysiska organism. Den är inte bara en naturprodukt. Den är också en kulturprodukt, d. v. s. resultatet av många och i de flesta fall okända och omedvetna krafterns påverkan. Dialekten är ju en påverkan från uppväxtåren och av den miljö, vari barnet levde när det lärde sig

att tala. Såsom barnet hört föräldrarna tala, eller kanske tjänstefolket eller lekkamraterna på gatan, så kommer det självt att tala. Den influensen torde i många fall komma att bli den starkast bestämmande under hela livet.

Senare inflytelser omskapa och korrigerar uttalet. Skolan, inte minst småskolan, betyder härvid utomordentligt mycket. Det synes mig uppenbart att särskild uppmärksamhet borde ägnas åt själva rösten och talet vid våra seminarier och att varje lärare noggrant prövades rörande hans eller hennes sätt att umgås med det svenska språket, ej blott stilistiskt utan också i det vardagliga umgänges-talet. Ingen av de gåvor, som skolans lärare i alla instanser meddelar till sina elever, är dyrbarare än det svenska språket, vars inneboende skönhet kan uppenbaras eller förborgas av läraren redan genom hans eget sätt att umgås därmed.

Naturligtvis står människan, så länge hon överhuvud taget är påverkbar i andligt avseende, under utveckling också i fråga om rösten. Den som länge vistats utomlands undgår knappast att hans eget uttal av det egna tungomålet, färgas av nya tonfall och accenter lånade från det främmande landets språk. Direkt undervisning kan också i hög grad ändra rösten, dess färg, klang och läge. Ingen kan alltså inbilla sig att hans röst just nu är sådan, som den av skapelsens Herre givits honom. Det är många kulturkrafter, som varit med om att forma den. Somliga ha varit till röstens förmån, andra ha skadat den.

Det är därför tillbörligt att detta ytterst förnämliga organ får sin omsorgsfulla vård. Det tillkommer varje talare att medvetet söka tillvarataga dess goda möjligheter och utveckla dem, och likaledes att bekämpa de dåliga, vare sig de äro nedärvda eller förvärvade. Liksom varje annat av kroppens organ tarvar rösten sin fortsatta uppmärksamhet. För prästen är röstens vård en plikt, plikt emot honom själv, emot kyrkan och emot hennes Herre.

När i dessa tider frågan om röstvården blivit på nytt aktuell, och ett nytt intresse för röstorganet väckts också hos prästerna, har det understundom skett efter påpekningar eller påtryckningar utifrån. Lekfolk ha stått upp och bevittnat, att de irriteras i sin kyrkogång av prästens torra och ledsamma diktion eller av hans felaktiga uttal. Tyvärr ha dessa anmärkningar emot prästens liturgiska läsning på ett helt otillbörligt sätt generaliserats.

Ha de någon gång föranlett en eller annan präst med direkt röstfel att söka vård för sin sjuka hals, så har därmed varit gott och väl. Tyvärr tyckes emellertid uppmärksamheten i alltför hög grad ha inriktats på direkt sjukliga tillstånd och på trasiga halsar, eller på påfallande olater i fråga om uttalet. Det tyckes också som om deltagarna i de liturgiska talkurser, som numera anordnas med viss regelbundenhet, mest väntade sig att kurserna vore avsedda för sådana »defekta» halsar. Detta är beklagligt av flera skäl.

De sjuka halsarna äro i regel icke betjänta av behandling un-

der några dagars kurs. De böra hänvisas till halsläkaren. De sjuka halsarna äro vidare, det vågar jag säga med stor bestämdhet, ett mycket litet fåtal bland de svenska prästhalsarna för närvarande. För deras skull finnes det föga anledning att anordna talkurser.

Men däremot borde det betonas kraftigt, att alla präster, gamla och unga, även de som i regel läsa rätt väl, ha behov av att från tid till tid höra de heliga texter, som de själva dagligdags bruka, läsas på ett sätt, som är fritt från den slentrian som så ofta kan komma att låda vid den prästerliga tjänsten, därför att prästen måste fullgöra sin liturgiska tjänst, också när han är trött, indisponerad eller själsligt utsliten. Då faller han lätt nog in i tonfall och manér i fråga om frasering, periodindelning o. s. v., som måste irritera den uppmärksamme lyssnaren. Det synes mig uppenbart att liturgiska talkurser ha sin största betydelse, däri att de kunna ge tillfälle till avlyssnande av texterna och till kritiska samtal, om den rätta tolkningen av dem.

Det synes mig alltså vara två uppgifter, som böra föreligga vid sådana kurser: den ena att deltagarna skola givas tillfälle att avlyssna det svenska språket dess vackraste nyanser och det andra att de skola hjälpas att på nytt intränga i de mycket nötta texterna för att avvinna också dem nya nyanser. Genom ett sådant arbetssätt kunna också kurserna bidra till att prästerskapet hålles andligen vitalt.

Ty det är ju icke nog att prästen föreläser de heliga texterna oklanderligt, så att de kan uppfattas tydligt och klart av åhörarna också i en stor kyrka; själva framförandet måste vara sådant att åhöraren besinnar innehållets livsviktiga art för själen. Och liksom rösten är själens spegel hos den föreläsande så är den också en brygga, på vilken budskapet når fram till den lyssnande själen.

Den liturgiska läsningen uppenbarar för den uppmärksamt lyssnande, ofta på ett obarmhärtigt sätt, den föreläsandes intelligens, hans teologiska kunskap och hans religiösa mognad. Därför kan det hända, att en enkel lekman, som är väl förtrogen med den Heliga skrift och skriftens innebörd, avtvingar sina åhörare ett helt annat intresse för själva saken, än den skicklige skådespelaren kan göra, i trots av att den senare både behärskar sin röst på ett förnämligare sätt och också vet att bättre återge språkets nyanser. Religiöst faller det hela till marken, därför att han icke mäktat tränga ned till skriftens rätta förstånd. Det är många klangsköna röster, som avslöjat religiösa och teologiska analfabeter.

Det är därför icke nog för de liturgiska fortbildningskurserna att enbart syssla med röstorganet och dess klangeffekter. Rösten skall övas, så att den duger att vara det gudomliga ordets tjänare, och dess vård skall ställas in under aspekten av att talandet är en väsentlig del av vårt framträdande som präster i Guds försam-

ling. Rösterna skall göras till ett lydigt redskap för ett intellekt, som tränats i hård teologisk skola. Röstvärden blir alltså i varje fall för prästens vidkommande en del av personlighetens fostran.

Om en förnämlig sceninstruktör fälldes det omdömet att han var en diktare, vars hjärta gav orden friskt och nyskat liv. Att ge heliga, av oss själva ofta hårt brukade och kanske redan starkt slitna orden, friskt och nyskat liv, det är vår uppgift som liturger. Det går inte med mindre liturgen själv öser ur ett ständigt nyskat andens liv i sitt eget hjärta. Om den helgelsens process, som hör hemma i den kristnes eget andeliv, uppenbaras i hans tal och hans läsning, kan förvisso kvinnans vittnesmål om lärjungens bli ett gott och värdigt äremåle över en god liturg:

Ditt uttal röjer dig.

Arthur Adell.

Svensk orgelkonst under 1940.

Ej heller den svenska orgelkonsten och dess företrädare ha kunnat undgå att känna tidsläget tunga hand under det år som gått. Fortbildningsarbetet i form av kurser har nästan fullständigt måst ligga nere. Stimulerande och befruktande konsertuppträdanden av utländska konstnärer ha uteblivit, liksom ock konsertbesök i utlandet av svenska orgelspelare måst inskränkas till ett minimum. Militärinkallelser och bensinbrist ha lagt svåra hinder i vägen för våra orgelbyggare att utföra och fullfölja arbeten de åtagit sig. Den inskränkning vår radio blivit ålagd att genomföra har självfallet även drabbat orgelmusiken. Med dess större glädje är det vi kunna konstatera, hurusom aktiviteten på ett särskilt område snarare intensifierats än avmattats. Jag åsyftar nyskapandet av orgelmusik. Ett förhållandevis stort antal nya verk ha nämligen utgivits eller komponerats under året. För mer än en bland våra tonsättare har tydligen komponerandet varit en god avledning i nerkriget.

Av nyutgivna tonsättningar märkas främst Otto Olsson: Preludium och fuga i diss-moll (Hansens förlag) recenserad i Kyrkomusikernas Tidning av N. G. Zettergren, i K. S. F., av W. Ahlén, Jacob Nyvall: Vår blick mot helga berget går, koralvariationer (Nord. Musikförlaget), rec. i K. M. T. av N. G. Zettergren, i K. S. F. av W. Ahlén, i Tidskrift f. kyrkomusik av Alb. Runbäck, Daniel Olson: Partita över kor. Var är den vän som överallt jag söker och Tre gammalkyrkliga melodier (Gehrmans) rec. i K. S. F. av W. Ahlén, Preludier till den svenska koralbokens samtliga melodier, utgivna av O. Lindberg, H. Weman och D. Wikander (Diakonistyrelsens förlag) samt Valdemar Söderholm: Tre orgelstycken

(Norbergs förlag) rec. i K. M. T. av G. Carlman. I raden av ny-publicerade verk märkes även Den svenska koralboken, på Kungl. M:ts uppdrag utgiven av Gustaf Aulén, Oskar Lindberg, David Wikander och Henry Weman. Editioner av den nya koralboken ha även utgivits dels av Knut Peters och Albert Runbäck (Gleerup) upptagande jämväl korta förspel till varje koral dels av Nord. Musikförlaget.

Bland nya verk, som föreligga i manuskript märkas: David Wikander: Passacaglia, Jacob Nyvall: Toccata, Pastoral och Ciacona samt ett antal introituspreludier av D. Olson, V. Söderholm, C. E. Rosenquist, D. Wikander m. fl., avsedda att ingå i Runbäck-Åhléns preludiesamling, del II.

Ett teoretiskt arbete av största värde har utgivits i ny, utökad upplaga, nämligen Liturgik av A. O. T. Hellerström, 504 sidor (Diakonistyrelsen). Att Hellerströms nya liturgik, som närmast är avsedd för dem som avlägga ex. vid Musikhögskolan, utkommer samtidigt med att graden av det ifrågakörande ämnets vikt vid meritbedömning står under debatt i organistkretsar är en händelse, som ser ut som en tanke. Man vill livligt hoppas, att kyrkoherde Hellerström nu också griper sig verket an med att utarbete en lärobok av mera begränsad omfattning för dem som ämna avlägga organistexamen ute i landet. Bristen på en sådan bok lär länge ha varit mycket kännbar.

Bland publicerade artiklar om orglar och orgelmusik märkas: i K. M. T.: Nils Eriksson: Den nya orgelrörelsen — en liten översikt, Oskar Lindberg: Utländska orglar eller svenska, Ernfrid Bjuring: Orgelspel och församlingssång, Jan Pontén: Om gudstjänstspelet, Olof W. Grönlund: Orgelrörelsen — några synpunkter. I T. F. K.: C. E. Rosenquist: Korallimprovisation. I K. S. F.: Artiklar över ämnet Orgelmusiken vid bröllop och begravningar av Set Svanholm, Henry Weman och W. Åhlén, samt i Linköpings stifts julbok: Einar Erici: Något om de äldre orgelverken i Linköpings stift, med särskild hänsyn till stiftets eget orgelbyggeri. Vad Jan Pontén i sin artikel skriver om korallspel påkallar särskild uppmärksamhet. Förf. hävdar att en koral bör, därför att menigheten klart och tydligt skall kunna uppfatta och följa melodien, spelas ej harmoniummässigt utan *orgelmässigt*, d. v. s. så, att sopran spelas helst på särskild manual, alt och tenor på en och samma manual och — det allra viktigaste — basen ensam på pedalen. Han framhåller också starkt den pedagogiska betydelsen av sådant »triospel»: »Av största vikt för blivande organister är», säger förf., »att hos eleven redan från första början grunden lägges till ett verkligt solitt, orgelmässigt, korrekt, gudstjänstspel. Nybörjaren måste göras förtrogen med orgelns egenart och må *aldrig* tillåtas vänja sig att på ett osjälvständigt, 'bihängande' sätt traktera pedalverket.» Ord, som äro väl värda att begrundas och beprövas i praktiken. Men minst lika viktigt, som en förnuftig registrering, är att organisten, särskilt

när han jämväl är kantor, ej underlåter att andraga sin egen Wox Humana. Att en organist skall behärska konsten att *sjunga koralen till eget orgelmässigt ackompanjemang* är ett krav, som alltmera tränger sig fram. När kunna vi månne vänta reformering av den högre organistex. i denna riktning?

Östgöten Einar Ericis historik över sina landsmäns gärningar å orgelbyggeriets gebiet bygger dels på Bertil Westers ingående orgelundersökningar, dels på förf.:s egna forskningar. Den är späckad med intressanta uppgifter om mästare sådana som Johan Niclas Cahman, Jonas Fredrik Schiörlin, Sven Nordström och många andra. Utmärkta, av förf. själv tagna fotografier över orglarna, förhöja ytterligare uppsatsens värde. Man blir verkligen imponerad inför vad en enda provins kunnat åstadkomma ifråga om orgelbyggnader och glad över, att så mycket bevarats av gammalt gott orgelbestånd. Man upplyses sålunda om, att stiftet år 1773, samma år som Hülphers utgav sin kända orgelbeskrivning, hade ej mindre än 122 orgelverk medan t. ex. Skara stift med sitt vida större antal kyrkor hade endast 19. »Om man räknar fram till omkring 1800-talets mitt», säger förf., »efter vilken tidpunkt det mera individuella hantverksmässiga orgelbyggeriet snart nog helt upphörde, äro 57 äldre orgelverk bevarade inom stiftet, vartill komma rester av ytterligare 48 verk, merendels i form av fasader. Det mesta av detta — representerande 86 verk — är tillverkat av stiftets egna orgelbyggare.»

Orgelrådet har även under 1940 handlagt ett stort antal ärenden, av vilka en del inkommit via Riksantikvarien. Trots de hårda tiderna utvecklas alltjämt en livlig verksamhet på orgelbyggeriets område. Någon egentlig brist på material har ännu icke gjort sig gällande, och den prisstegring som inträtt, måste på det hela taget sägas vara moderat.

De utan gensägelse märkligaste händelserna under året äro dels iordningsställandet av den gamla orgeln från Genarps kyrka i Skåne, dels domkyrkokapellmästare Josef Hedars upptäckt av Buxtehudekompositioner i Lunds universitetsbibliotek. Genarpsorgeln, som torde vara en av de äldsta i bruk varande orglarna i Europa — den stammar från slutet av 1400-talet — har nu efter genomgången konservering och restaurering blivit uppställd i Malmö museum. Nuvarande stämantalet är 14, fördelade på två manuler och pedal. Med ryggpositivet, som ännu ej blivit rekonstruerat, på grund av brist på medel, kommer orgeln att innehålla 21 stämmor. Äran av den pietetsfulla, lyckligt genomförda restaureringen tillkommer främst organisten i S:t Petri i Malmö, Axel Boberg, som tagit initiativet till densamma, samt även planlagt och övervakat arbetet, men även orgelbyggaren Th. Frobenius, Danmark, åt vilken utförandet av arbetet anförtrots. Man vill på det livligaste hoppas, att den nu återuppståndna, i flera avseenden unika Genarpsorgeln, ofta måtte få låta höra sig såväl vid konserter i Malmö museum som i radio.

De nyfunna Buxtehudekompositionerna, ej mindre än 13 till antalet, därav 10 orgelverk, två kantater och en aria, ha tidigare ingått i samlingar, tillhörande domkyrkoorganisten Emanuel Wenter, Lund och organisten Heinrich Christoffer Engelhart. Orgelstyckena föreligga i orgeltabulatur. Om de gjorda fynden skriver Josef Hedar i Tidskrift f. musikforskning, senaste årgången, under rubriken »Kring nyfunna Buxtehudekompositioner i Lunds universitetsbibliotek» bl. a. följande: »Vi ha här synnerligen tillförlitliga avskrifter, gjorda om ej direkt efter originalmanuskripten, så dock efter kopior i första hand. Detta är av synnerligen stor betydelse, eftersom av hittills kända orgelkompositioner endast ett par föreligga i orgeltabulatur, den notskrift som Buxtehude använde för sina orgelverk.» Att de återfunna verken, av vilka flera f. ö. framförts av Hedar i radio, komma att bli av stor betydelse ej minst för den fortsatta Buxtehudeforskningen, är ställt utom varje tvivel. Det borde nu vara en hederssak för något av våra svenska musikförlag att ombesörja utgivning av verken ifråga.

Såsom inledningsvis nämndes ha Radiotjänsts utsändningar av kyrkokonserter dessvärre måst betydligt inskränkas. En glädjande nyhet för året beträffande radioprogrammen kan å andra sidan antecknas, nämligen den orgelmusik via grammofon, som numera i regel spelas i anslutning till lördagens helgsmålsringning. Nyheten hälsas med dess större glädje som vederbörande synes utvälja kompositionen ifråga med utomordentlig omsorg och smak. Hittills ha i regel endast orgelkoraler av klassiska mästare förekommit, därtill i förebildlig inspelning på stilrena kyrkorglar. Dock må en fråga i all ödmjukhet få göras: När anses tiden vara inne för komplettering av Radiotjänsts skivförråd med *svenska* orgelinspelningar i likhet med vad som för länge sedan skett beträffande t. ex. hymnsång?

Som ett led i det nordiska samarbetet är att anteckna dels en orgelkonsert med svenskt program av Carl Eric Rosenquist i Köpenhamns domkyrka, dels en orgelkonsert med övervägande nordiska kompositioner av W. Ahlén i S:t Jacobs kyrka.

Med undantag av en talrikt besökt femdagarskurs i Växiö har fortbildningsarbetet som förut nämnts i stort sett legat nere. För innevarande år planeras emellertid kurser i större stil såväl av Organistföreningen som K. S. F. och K. S. V. Det vore i högsta grad önskvärt att största möjliga samarbete ej endast beträffande dylika kurser utan även i övrigt kunde komma till stånd mellan de tre organisationerna. Ett glädjande initiativ i denna riktning togs vid sommarens organistmöte i Örebro, då en motion av organister i Lunds stift väcktes om utökad samarbete mellan nämnda sammanslutningar. Ärendet hänsköts till organistföreningens centralstyrelse. Denna fråga är verkligen alldeles för allvarlig för att ej tagas upp till ingående omprövning även inom K. S. V., främst med tanke på det arbete i kyrkans tjänst, präst och organist ha gemensamt med även med hänsyn till det personliga förhållan-

det mellan de båda. Isolering kan nu mindre än någonsin vara till båtнад. Intet synes därför vara mera angeläget än att präster och kyrkomusiker såväl som intresserade lekmän sluta upp i enig samverkan kring det program, vi alla ha gemensamt och vilket vi alla efter förmåga vilja söka genomföra, nämligen den gudstjänstliga musikens höjande och fördjupande. Inför ett sådant mål bli särintressen försvinnande små. Vad beträffar förhållandet mellan präst och kyrkomusiker, som på sina håll synes behöva ytterligare förbättras, vore det i högsta måtto önskvärt, om dessa två, som dock bägge äro ansvariga för vad som bjudes i Guds hus, oftare komme tillsammans för överläggning och tankeutbyte. Kanske borde sådana konferenser helst anordnas kontraktvis. Men skulle detta av någon anledning ej låta sig göra, låge det väl mycket nära till hands, att någon av de tre nämnda föreningarna i resp. stift — helst alla tre gemensamt — tog initiativet och inbjöd till ett stiftsmöten. Det kan ej vara det allra minsta tvivel om, att ej sådana möten, vid vilka spörsmål fritt och öppet kunde dryftas och där naturligtvis gudstjänstfirning och musicerande borde ha sin givna plats, skulle kunna bli deltagarna till stor hjälp och därmed hela vår kyrka till välsignelse.

W. A.

Svenskt körarbete 1940.

Rapport från K. S. V.:s körsektion.

Bortsett från uppskjutandet av Sveriges Kyrkosångsförbunds femte allmänna kyrkosångshögtid i Borås och Sveriges körförbunds Rikssångarfest i Göteborg synes det politiska läget knappast i någon större utsträckning ha inverkat störande på körarbetet under år 1940. Körnotiserna i vederbörande facktidningar ge vid handen att arbetet fortgått tämligen normalt. På flera håll har man på grund av reducerat antal sångare i mansstämmorna tagit sin tillflykt till 2 å 3-stämmiga körsättningar eller till barnkörens medverkan, en utväg så god som någon och väl värd att tillgripas icke endast, när nöden det kräver, ehuru givetvis särskilt då. Å andra sidan har tidsläget verkat direkt stimulerande på körarbetet i de fall, där detta kunnat riktas in på positiv hjälpverksamhet aningen för vårt broderland i öster eller för vår egen neutralitetsvakt.

Från praktiskt svenskt körarbete nämner jag i likhet med mina föregående rapporter förutom enskilda körers musikandakter, musikgudstjänster och kyrkomusikkonserter, stiftsförbundens årshögtider, kyrkosångsdagar, kyrkosångsfester, sångveckor och kyrkomusikaliska kurser, bl. a. i Växiö 9—13 september.

Alldeles utan menlig inverkan har väl tidsläget icke varit för förlagsverksamheten under det gångna året, men tillskottet av kyrkomusikaliska kompositioner har varit både rikt och värdefullt. Valet av bilagor till »Kyrkosångsförbundet» har som vanligt präglats av säker smak och förståelse för vad körverksamheten behöver. De mest framträdande kyrkokörkomponisterna ha varit Gottfrid Berg, Albert Runbäck och Valdemar Söderholm. Den förstnämndes trestämmiga satser, ex. »Fröjda dig, du dotter Sion» och »Förfäras ej du lilla hop» kunna icke nog rekommenderas. Albert Runbäck har även detta år bidragit med ett par utomordentliga koralkantater, en för Mikaelidagen och en för Alla Helgons Dag. Söderholm har förutom en större koralmottet »Jesus är min hägnad», vilken tyvärr endast föreligger i manuskript, bl. a. tonsatt Davids 13 psalm för 4-st. kör à capella samt berikat barnkörens repertoar med flera värdefulla saker. Av övriga bidragsgivare må bl. a. nämnas David Wikander med »Liten kyrkokantat på Alla Helgons Dag för baryton, kör och orgel», Henry Weman med Sv. ps. 177 »Från tidevarv till tidevarv», tonsatt för bl. kör och solo, Daniel Olsson, Gunnar Nylander, Birger Anrep Nordin, Gösta Lundborg och Torsten Hägg. Utgivandet av den utomordentlige kontrapunktikern Johan Lindegrens körsatser till Kyrie och Agnus Dei ger anledning till att beklaga att dessa lika underbara som musikaliskt fullviktiga saker av naturliga skäl icke kunna komma till utförande vid en svensk högmässa.

Av facktidningarnas artiklar rörande körproblem må nämnas i Kyrkosångsförbundet Knut Peters stora uppsats om Tidegården, David Ahlén »Om körarbete och kördisciplin» och av Rolf Forsman flera framställningar rörande barnkörens verksamhet. I Vår Sång har under året Johannes Norrby avslutat sin artikelserie i körtekniska frågor.

I Stockholm med omnejd har tillfälle till praktiskt kyrkomusikaliskt arbete beretts medlemmarna i Kyrkomusikaliska föreningen vid Musikkonservatoriet eller Musikhögskolan, som landets främsta musikinstitut numera skall benämnas. Till lärare i körsång och kördirigering därstädes har utnämnts David Ahlén.

Den sida av kyrkomusikaliskt arbete, som syftar till att skaffa kyrkomusikens utöware bättre levnadsvillkor, och som under det gångna året, främst genom »Kyrkomusikernas tidning» tagit sig synnerligen livaktiga uttryck, faller inte inom ramen för denna framställning i annan mån än den berör körverksamheten. Lika visst, som allt arbete för ökad förståelse för kyrkomusikaliskt arbete i allmänhet och körarbete i synnerhet, för dirigentarvoden, för köranslag o. s. v. på det livligaste bör stödjas och uppmuntras, lika visst är att kyrkomusikens själ icke ligger i dessa materiella saker, hur nödvändiga de än äro, utan i det hjärtats hängivna intresse, som djupast sett inte kan fås för alla pengar i världen, men utan vilket allt verkligt kyrkomusikaliskt arbete blott förblir ljudande malm och klingande cymbal. Uteblivandet av ma-

teriell uppmuntran får icke förleda till nedläggande av tidigare helt frivilligt bedriven körverksamhet, eller, därest tålmodet och uthålligheten och kanske till och med någon gång också förmågan icke längre räcker till, och andra frivilliga krafter vilja rycka in i arbetet, till av sårad stolthet mer eller mindre komplexbetonade sabotagehandlingar. Här måste i stället beredas plats för förtroendefullt samarbete. Och visst kan det vara mer eller mindre berättigat att kyrkomusikern får samma politiska rättigheter som andra medborgare, ex. valbarhet till kyrkoråd, att han befrias från sysslor, som hindra honom i hans kyrkomusikaliska gärning, åligganden enligt 1686 års klockarestadga, vilka likväl enligt flerfaldiga vittnesbörd *praktiskt* taget icke längre existera, att han befrias från prästerligt förmyndarskap, vilket ävenledes icke existerar annorstädes än där det av tonen i klagovisorna att döma verkligen behövs (!!!), att han lösgöres från den »förhatliga» (!) titeln klockare, vilken jag dock personligen alltid ansett och alltjämt anser som en hederstitel, vilken jag tyvärr själv icke längre äger rätt att bära. Men säkrare än allt annat är, att alla dessa strävanden icke medföra något uppsving på kyrkomusikens område, därest icke ett flammande intresse och en allt besegrande kärlek till kallet finnes.

Det sätt, varpå dessa frågor behandlas i tidningen »Kyrkomusikern», som visserligen saknar varje officiell talan för kyrkomusikerkåren, fyller varje rättsinnig kyrkomusiker med vämjelse och avsky. Mitt i de hätska uttalandena efterlyser tidningen likväl en plattform, där kyrkomusiker och präster skulle kunna mötas i broderligt samförstånd till kyrkomusikens och gudstjänstlivets fromma. Och beklagar att en sådan plattform icke finnes. Ingenting är dock uppenbarligen felaktigare. Plattformen existerar och har länge existerat. Den heter Kyrkosångens Vänner.

Stockholm den 7 januari 1941.

Set Svanholm.

Koralsången 1940.

1939 var ett märkesår i svensk koralhistoria, ty då blev den nya koralboken av Kungl. Maj:t gillad och stadfäst, och därmed var ett flera decenniers av olika kommittéer utfört arbete fullbordat. Denna koralbok blev den 28 jan. 1940, Kyndelmässodagen, högtidligen invigd i Sveriges kyrkor. Samma dag utsändes i radio högmässan från Strängnäs domkyrka, varvid koralbokskommitténs ordförande biskop Aulén efter predikan lämnade en redogörelse för koralbokens tillkomst och dess innehåll. Psalmistan upptog följande nya koralor: 204: 1, 2, 432, 129: 3, 4, 11, 287: 1—3, 59: 6, 7.

I många församlingar ha under året hållits regelbundna koralövningar och koralaftnar, vari kyrkokörer och barnkörer tagit verksam del. I skolor, söndagsskolor, ungdomskretsar och syföreningar har koralsång övats.

I maj månad utkom å Diak:s förlag Melodipsalmboken jämte utdrag ur Svenska Mässan. Därigenom gavs en värdefull hjälp icke blott åt de notkunniga utan ock åt andra.

Den som vill mera ingående studera koralboken och dess förhistoria får en god ledning i *biskop G. Auléns* bok: *Den nya koralboken*, om vilken en anmälare skriver att den är en värdefull handbok för präster och kantorer, när det gäller att i samband med koralövningar muntligen informera församlingen om koralboken. — Kyrkoherde *A. Adell* har i Tidskriften lämnat en intressant redogörelse för det svenska koralbeståndet och därmed visat, vilka koralmelodier ur de äldre koralböckerna, som upptagits i 1939 års koralbok, och jämfört antalet melodier med antalet psalmtexter i de olika koralböckerna. Som ett bevis för vissa melodiers korta livstid kan nämnas att av de i Tillägget 1921 upptagna 74 melodierna hava endast 45 medtagits i den nya.

Domkyrkoorg. H. Weman har i Ksf n:o 3 skrivit »*Något om koralövningar*» och hur sådana lämpligen böra anordnas. En förnyelse av koralsången kan visserligen icke framkallas genom yttre medel utan måste vara en följd av inre förnyelse. Men man bör dock göra allt för att själva sången i möjligaste grad må bli levande i våra församlingar. Han yrkar på något *livligare* koral-sång, vilket dock icke betyder att koraltopot skulle fixeras med metronom. Det måste ständigt skifta och smidigt anpassa sig efter förhållandena. Koralsången skall vara *rytmisk*, i detta ords rätta betydelse. Koralövningen bör på något sätt *förenas med gudstjänst i kyrkan*.

I en annan artikel har *H. Weman* såsom sekreterare i koralbokskommittén presenterat den nya koralboken och berättar där om kommitténs gemensamma arbete och framhåller att 1939 års koralbok är av Kungl. Maj:t stadfäst, en åtgärd som bör befordra en enhetlig koralsång i hela landet. Detta att vi nu äga en rikskoralbok är värt att slå vakt om.

Musikdir. Jacob Nyvall har i en uppsats visat hur »*En organist ser på den nya koralboken*». Han tror på dess positiva värde och dess möjlighet att berika gudstjänstlivet. Även om den i fråga om stilenlighet är mindre enhetlig än den Hæffnerska koralboken, så är den i stället mera levande, tidsbetonad, rikare differentierad och folklig. Koralbokskommittén ha lagt i dagen en god vilja att förstå både tiden med dess skiftande andliga aspekter och de olika fromhetstypernas berättigade krav på hemortsrätt i vår kyrka. Även om man offrat något av den konsekvent kyrkliga karaktären i koralboken, så har man dock gjort en vinning, att man följt en rent religiös linje och dragit fram allt av kyrkopsalm

och andlig sång, som man trott skulle gagna församlingslivet. Och häri ser han den nya koralbokens största förtjänst.

Två andra utgåvor av koralboken finnas, nämligen *Nordiska Musikförlagets*, som endast skiljer sig från normalupplagan genom textens inordning i notsystemet, och den på Gleerups förlag utgivna Koralbok för skola och hem av *K. Peters och A. Runbäck*. Det har anmärkts, att denna koralbok icke kommer att befördra enhetligheten utan tvärtom, därför att den upptager många alternativa melodier, men att den i stället har sina stora förtjänster i den enkla sättningen, den för barnaröster avpassade tonhöjden, de utmärkta små preludierna, som föregå varje koral, samt de i en särskild avdelning lämnade historiska och biografiska uppgifterna samt förteckningen över orgelkoraler. Faran att motarbeta den enhetliga koralsången i vårt land är nog icke så stor, ty Sveriges organister äro säkert lojala och följa vid gudstjänsten den av Kungl. Maj:t anbefallda koralboken. Få äro de kyrkor, som nu ej äga Normalupplagan av koralboken. Och om den nya koralbokens användning i skolorna yttrade ecklesiastikministern, att barnen i de församlingar, där den nya psalmboken införts, under alla omständigheter skola göras förtrogna med melodierna i koralboken, så att de icke stå främmande för dem som sjungas i kyrkan. Och han hoppades, att lärarna skulle rätta sig efter föreskrifterna och tillämpa dessa så, att syftet icke förfelades.

Här bör icke förglömmas den koralbok för skola och hem som av *Lindberg, Weman och Wikander* utgivits på Diak. förlag och i det närmaste ansluter sig till Normalupplagan. Som en praktisk åtgärd bör nämnas att ett utdrag ur de olika serierna i Svenska Mässan införts i slutet av boken.

Kyrkoh. *Peters* har i flera uppsatser i *Ksf* behandlat *Tidegården* och där lämnat en intressant skildring av dess historiska utveckling och byggnad. — På Gleerups förlag har utkommit ett *Svenskt Kyriale*, ett urval ur melodier i Musiken till Sv. Mässan ordnade för praktiskt bruk i kyrka och skola jämte modulationer m. m., utgivet av *K. Peters och A. Runbäck*. Detta lilla häfte, tillgodoser de praktiska synpunkterna i kyrkomusikernas arbete och är värt att med intresse studeras.

Kyrkoh. *A. Adell* har inbjudit till subskription på *Hög- och Bjuråkerhandskrifterna*, vars reproduktion utföres av Malmö grafiska anstalt. Dessa handskrifter av år 1541 byggde på medeltida praxis, och denna blev bestämmande för den svenska kyrkan, då den upptogs både i 1697 års koralbok och i Musiken till Sv. Mässan 1897. Dessa skrifter komma säkerligen att få inflytande på den kommande revisionen av missalet och ha därför aktuell intresse.

Musikdir. *Dav. Hedbor* har utgivit en *psalmlista* upptagande koraler och psalmer till ledning för ordnad psalmsång i folkskolan. Den är praktiskt uppställd och ansluter sig till kyrkoåret.

Under rubriken »*De nya koralerna på skioptikonbilder*» har

stiftsadj. *Oscar Solén* i Ksf föreslagit ett hjälpmedel vid koralövningar. Han har därvid gjort de bästa erfarenheter, både beträffande koncentrerad uppmärksamhet och frimodigt sjungande från församlingens sida. Tre olika bildserier ha framställts och kunna erhållas från Diakonistyrelsens Filmbyrå.

På grund av tidsläget ha de kyrkomusikaliska kurserna varit fåtaliga. I Ksf har endast en enda blivit omnämnd, nämligen den som hölls i *Växjö d. 9—13 sept.*, i vilken deltog ett 100-tal präster och ett 30-tal kantorer. Den var anordnad av Stiftets Kyrkosångens Vänner. Tidegården och koralsång övades flitigt, och en koralafton hölls i domkyrkan.

Mörkt och dystert har det gångna året varit. Krigets brand, som härjat i våra grannländer, har varit hotande även över vårt folk. Mycken oro och ängslan har uppfyllt oss, massor av våra vapenföra män ha stått på post till vårt lands försvar, kommunikationerna ha varit inskränkta. Allt som allt har medfört en avmattning i vårt arbete för kyrkosången. Men så bör det icke vara. I den andliga beredskapstjänsten ingår förvisso också övandet av kyrkosång. Vi skola icke glömma, vilken kraftkälla sången, framför allt koralsången varit för vårt folk i gångna tider. Nu behöva vi om någonsin göra bruk av den kraftkällan, så att vi vinna den andliga styrka och uthållighet, som kräves i en mörk och orolig tid.

Sjung min själ, låt världen höra
Lovsång även under nöd

Ps. 73:4.

Torbjörntorp den 31 december 1940.

E. H. Cederbom.

Kyrkosångens Vänner årsredogörelse 1940.

I. Centralkommitténs verksamhet.

Kyrkosångens vänners centralkommitté hade sitt ordinarie års-sammanträde i Stockholm under Biskop Auléns ordförandeskap den 7 jan. 1941. Huvudfrågan härvid utgjordes av den av Kyrkoherden Hellerström vid förra årssammanträdet väckta frågan om bildandet av ett s. k. liturgiskt sällskap. (Namnfrågan skulle senare fastställas.) Intresset för ett dylikt sällskap visade sig vara synnerligt stort. Det gällde närmast att utröna det ev. intresset härför i landet överhuvud taget, vidare den ekonomiska sidan samt ej minst, huruvida detta tilltänkta sällskap skulle bildas som något

i förhållande till K.S.V. självständigt eller utgöra en sektion inom centralkommitten. Man var i allmänhet mest hågad för det senare. Beslutet blev att dels utvidga den redan tillsatta kommit- ten, bestående av hrr. Adell, Hellerström och Weman, med hr. ordf., Biskop Ysander, hrr. Sigurd Curman, Harry Blomberg, Bo Giertz, G.Grefberg, O. Hartman, C. A. Moberg och A. Nygren, dels att tillsätta ett skriftutskott med uppgift att förhandla med ett bokförlag om utgivande dels av vetenskapliga arbeten dels av po- pulära skrifter samt att undersöka lämpligheten av en det litur- giska sällskapets årsbok. I detta skriftutskott invaldes Biskop Brilioth, teol. doktorerna D. Helander, S. Kjällerström och D. Lindquist, riksdagsman E. V. Staxäng samt hrr. A. O. T. Heller- ström och H. Weman. Denna kommitte skulle dessutom »sondera» terrängen samt föra frågan vidare. — De olika sektionernas rap- porter föredrogos och komma att inflyta i denna tidskrift.

CK:s styrelse omvaldes. (Biskop Aulén ordf., prof. Nygren v. ordf., komm. Grefberg sekr. o. bibl., kantor Gustafsson kassör, domkyrkoorg. Weman samt musikdir. W. Åhlén.)

CK:s räkenskaper upptaga för år 1940 i sammandrag följande poster:

Inkomster:

Behållning vid årets början	637:91
Årsavgifter	450:—
Bankränta	3:86
	<hr/>
Summa kronor	1091:77

Utgifter:

Sekreterarearvode	50:—
Sammanträden, porton, tel. m. m.	239:80
Behållning vid årets slut	801:97
	<hr/>
Summa kronor	1091:77

Gökhem 31 december 1940.

Karl G. Gustafsson,
kassaförvaltare.

P. M. till herrar kretsombud, sekreterare och kassaförvaltare.

1. Göteborgs stiftskrets utser 2 revisorer samt 1 suppl. att revidera 1941 års räkenskaper, med anledning därav fatta beslut samt meddela därom till CK:s kassör, kantor Karl G. Gustafsson, Gökhem, före den 1 dec. 1941.
2. Protokollsutdrag, utvisande ev. beslut från kretsarna med anl. CK:s årssammanträde, skola före den 1 dec. 1941 tillställas undert. Dessutom skall redogörelse för resp. kretsars verksamhet under 1941 vara undert. tillhanda före 31 dec. 1941, för-

fattad i den form, att den kan gå direkt till trycket för denna tidskrift, sedan resp. årsredogörelser sänts till undert. i god tid före nästa årssammanträde, som blir den 7 jan. 1942.

3. Motioner till nästa årssammanträde insändas till undert. före den 1 dec. 1941.
4. Årsavgift — 50 kr. — insändes till kantor Gustafsson, Gökhem, före den 1 dec. 1941.

Hav godheten anteckna detta P. M. med data i Eder anteckningsbok!

Stockholm den 5 februari 1941.

Gabriel Grefberg,
sekr. i CK.

II. Verksamheten 1940 i kretsarna.

Lunds stiftskrets. Årsberättelse för år 1939: Årsmöte hölls i Lund den 16 nov. Före förhandlingarna höll biskopen i Strängnäs, Gustaf Aulén, föredrag om den nya koralboken. De i föredraget berörda synpunkterna klarjordes ytterligare genom demonstration vid orgeln av professorn vid Kungl. Musikkonservatorium, Oskar Lindberg. Förutom stadgeenliga ärenden upptog föredragslistan förslag till nya stadgar från styrelsen. Detta förslag antogs i oförändrat skick.

Styrelsen har under året bestått av prof. A. Nygren, Lund, ordf., kyrkoh. J. Hartler, Asmundtorp, v. ordf. och kassaförvaltare, kyrkoh. B. Åstrand, Brunnby, domkyrkokapellmästare J. Hedar, Lund och musikdirektör O. Mellander, Lund. Suppleanter: kontraktsprost A. Ahlert, Lomma, kantor N. G. Zettergren, Malmö samt musikdirektör Inga Johnsson, Limhamn (tillika sekr.). Ombud i centralkommittén: prof. A. Nygren. Suppl.: kyrkoherde J. Hartler.

De vid årsmötet 1939 antagna nya stadgarna upplästes.

Stiftskretsen beviljade för sin del i enlighet med revisorerernas tillstyrkan ansvarsfrihet åt Centralkommittén för

K. S. V. och dess kassaförvaltare för 1939 års räkenskaper och förvaltning.

Förrättades val och utsågos för år 1940 till ordf. prof. A. Nygren, Lund, samt övriga ledamöter kyrkoh. B. Åstrand, Brunnby, domkyrkokapellmästare J. Hedar, Lund och musikdir. O. Mellander samt kyrkoadjunkt E. Magnusson, Malmö, nyvald genom slutten omröstning. Suppleanter: kantor N. G. Zettergren, Malmö, kontraktsprost A. Ahlert, Lomma och kantor E. Hemborg, Svedala. Till revisorer valdes kantorerna O. Bauer, Örtofta och S. Rosenberg, Gylle. Suppleanter: kyrkoh. S. Svenninger, Stångby, och domkyrkokomminister G. Österlin, Lund. Till ombud i centralkommittén valdes prof. A. Nygren med domkyrkokapellmästare Hedar som suppleant.

Inga Johnsson.

Växiö stift. Redogörelse för K. S. V.:s verksamhet 1940. Under året har årsmöte hållits i Växjö. Den 9—13 sept. hölls i Växjö en kyrklig fortbildningskurs för präster och kantorer.

Kursen har helt bekostats av Kyrko-

sångens Vänner och omfattat föreläsningar, homiletiska övningar, liturgisk kördirigering. Föreläsare och ledare voro Biskop Yngve Brilioth, professor Anders Nygren, direktör Yngve Rudberg, pastorn och musikdirektören Ingvar Sahlén, domkyrkoorganist Gotthard Arnér samt domkyrkoorganist Henry Weman.

Vid kursens inledningsgudstjänst predikade kyrkoherde Anders Blomquist, Jönköping och vid avslutningsgudstjänsten kontraktsprost Knut Holm, Vislanda.

Kyrkosångens Vänner har under året 1940 utdelat ett antal stipendier för kyrkomusikalisk verksamhet.

Planerade vespergudstjänster i stiftet, under medverkan av K. S. V. blandade kör, har t. v. måst uppskjutas.

Blädinge den 31 dec. 1940.

Gunnar Johansson,
sekr.

Skara stiftskrets årsberättelse 1940. Arsmöte hölls i Skara den 12 mars. Berättelse över föregående års arbete föredrogs. Räkenskaperna, som balanserade på kr. 1492:53 och utvisade en behållning på kr. 10:03, godkändes. Styrelsen med suppleanter och revisorer omvaldes. Till arkivarie för den samling musikalier och handlingar, som från olika orter sammanförts till Skara församlingshem, valdes komminister B. Bruce, Skara. — I enlighet med ordförandens tal vid årsmötet att göra psalmens ord till sanning: »Sjung min själ, låt världen höra lovsång även under nöd», uppjordes ett rikhaltigt arbetsprogram. Bland annat skulle K. S. V. hållit en musikgudstjänst i samband med prästmötet i Skara. Men som detta inhiberades, blev också musikgudstjänsten

inställd. Under höstterminen har hållits en gemensam övning i Skara. Därefter ha anordnats koralaftnar och sånggudstjänster i Moholm, Varing, Forshem, Falköping och Gökhem. — Styrelsen har utgjorts av följande personer: Kyrkoh. Sam. Melin, Borås, ordf.; kyrkoh. G. Nordquist, Varing, v. ordf.; komm. E. H. Cederbom, Torbjörntorp, sekr. och 1. dirigent; kyrkoh. N. Rosander, Synnerby, kassaförvaltare och 2. dirigent; fru Anna Fredin, Skara, ledamot. Suppleanter ha varit: komm. C. Th. Ekelöf, Skövde och diakonissan Gudrun Andersson, Skara. Revisorer: kyrkoh. Paul Melin och kantor H. Svensson med kantor O. Andersson som suppleant.

Torbjörntorp den 31 dec. 1940.

E. H. Cederbom.

Göteborgs stiftskrets av Kyrkosångens Vänner har under det gångna året utdelat ett antal stipendier till kyrkörer i stiftets församlingar för understödjande av deras verksamhet.

På grund av tidsförhållandena har verksamheten i övrigt legat nere.

Göteborg den 6 januari 1941.

Tore Hulthén,
sekr. i Gbgs stiftskrets av K. S. V.

Strängnäs stifts kyrkosångsförbund K. S. V. 1940. Någon kyrkosånghögtid har icke hållits under år 1940. Tidsläget har lagt hinder i vägen därför. Atskilliga kördirigenter och manliga medlemmar av kyrkokörerna ha under året under längre eller kortare perioder varit inkallade i militärtjänst, varför på åtskilliga håll även de enskilda körernas verksamhet i hemkyrkan icke kunnat utövas i sam-

ma utsträckning eller under samma betingelser som under normala tider. Den trestämmiga blandade körsatsen har utnyttjats. Kvinnokör och barnkör ha hörts oftare än förut.

I samband med årsmötet i Katrieholm den 8 december hölls en musikandakt med aftonbön i stadens kyrka. Härvid medverkade förbundets ordförande, biskop Gustaf Aulén, utn. komministern Sigurd Håkansson, kyrkans organist, musikdir. Herman Friedner samt Kumla barnkör under ledning av musikdir. Rolf Forssman. Musikandakten omfattade en sångavdelning, inramad av orgelmusik. Aftonbönen, som följde på biskopens predikan, var utformad som tidegård. Gudstjänsten avsåg givetvis i första hand att vara en högtidlig avslutning på årsmötet men därtill också, vad de sångliga inslagen angår, att utgöra en demonstration av de många möjligheter barnkören kan erbjuda som liturgiskt instrument.

Vid årsmötet valdes följande styrelse: H. H. Biskopen, enligt stadgarna självskriven ordförande, komminister S. Håkansson, Örebro, v. ordf., musikdirektör Rolf Forssman, förste förbundsdirigent och sekr., kantor Richard Jonsson, Sköllersta, kassaförvaltare, domkyrkoorganist Rudolf Norrman, Strängnäs, andre förbundsdirigent, musikdirektör Gunnar Marcusson, Örebro, kantor Paul Littorin, Stora Malm, kyrkoherde T. Zetterquist, Vårdinge, kantor Sten Blomqvist, Vingåker. — Till adjungerade ledamöter av styrelsen valdes stiftsadjunkten Sam. Norrby och musikdir. Ake Kullnes, Nyköping. Den sistnämnde utsågs till tredje förbundsdirigent. Till ombud i KSV:s centralkommitté valdes biskop G. Aulén och musikdirektörerna R. Forssman och G. Marcusson med komminister S. Håkansson som suppleant. Ombud i centralrådet blevo biskop Au-

lén och musikdir. Forssman med kantor P. Littorin som ersättare.

Årsmötet beslöt att förbundet, ev. i samarbete med stiftets A. S. P.-kretsar skulle anordna en liturgisk-kyrkomusikalisk kurs för präster och kyrkomusiker i Eskilstuna och Örebro i februari 1941. Enligt den av särskilda kommitterade uppgjorda preliminära planen skulle kurserna omfatta kördirigering och gudstjänstligt orgelspel för kyrkomusikerna, liturgisk läsning och sång för prästerna samt tonbildning för båda grupperna gemensamt.

Förbundets medlemsantal har något ökat sedan förra årsskiftet. Förteckningen upptar nu 37 körer med omkring 680 medlemmar.

Sekr.

Stockholmskretsen. Under det gångna året har hållits årsmöte den 25 april, föregånget av musikandakt i S:t Jacobs kyrka, varvid framfördes nyare svensk kyrkomusik under medverkan av S:t Jacobs kyrkokör, organisten Hugo Melin och kyrkans kantor, musikdirektören Set Svanholm. Programmet upptog kompositioner av Albert Runbäck, Gottfrid Berg, Hugo Melin, Jacob Nyvall, Daniel Olsson, David Wikander och Waldemar Ahlén. Därjämte har hållits ett höstsammanträde den 28 nov. med föredrag av kyrkoherden A. O. T. Hellerström över ämnet: »Några önskemål inför den nya mässboken». Även detta sammanträde föregicks av musikandakt i S:t Jacobs kyrka, varvid likaledes framfördes nyare svensk kyrkomusik, upptagande kompositioner av Gottfrid Berg, Gunnar Nylander, Jacob Nyvall, Albert Runbäck och Valdemar Söderholm. Medverkande voro S:t Jacobs kyrkokör, Kyrkans organist, musikdirektör

Waldemar Ahlén, och kantor, musikdirektör Set Svanholm.

Gabriel Grefberg,
sekr.

Ärkestiftets K. S. V. har under året 1940 sammanträtt en gång, till årsmöte i Upsala den 12 februari. Efter tidebön i Domkyrkan (Sext.) hölls i Dekanhuset föredrag av kyrkoherden dr Oscar Krook om den tillämnade evangelieboksrevisionen. Efter gemen-

sam middag och årsmötesförhandlingar talade domkyrkoorganisten Henry Weman om aktuella orgelfrågor, varvid han särskilt uppehöll sig vid det märkliga nya verket i Skänninge kyrka. Samvaron avslutades med orgelföredrag och tidebön (vesper) i Domkyrkan.

Styrelsen omvaldes (H. Weman, ordf., S. Sahlin, v. ordf., L. Lindhagen, sekr. och representant i CK, P. G. Persson, kassaförvaltare).

L. Lindhagen,
sekr.

Recensioner.

Liturgik.

Julius Tyciak: Die Liturgie als Quelle östlicher Frömmigkeit, Freiburg 1937.

Johannes Pinski: Die sakramentale Welt, Freiburg 1938. (Sammlung Ecclesia orans Band XX & XXI).

Den utmärkta serien Ecclesia orans utvidgas härmed, efter långt uppehåll, med två nya band. Tyciaks lilla bok skildrar på ett utomordentligt sätt den ortodoxa Kyrkans liv, sådant det är betraktaren åtkomligt i dess liturgi. Man får en levande föreställning vad liturgien verkligen kan betyda för de ortodoxa fromma, som dagligen och stundligen leva med i sin kyrkas liv. Boken är i hög grad välkommen just som en studie i österländsk fromhet, en värld som för de flesta av oss, så ensidigt orienterade mot väster, väl ännu så länge är en sluten värld.

Pinskis arbete behandlar egentligen samma grundtema, men från teor-

tiska och principiella synpunkter, och är icke begränsad till ortodoxa Kyrkan enbart utan allmänkyrkligt bestämmd, ehuru exemplen förträdesvis hämtas från den romerska kyrkans liv. Pinski vill visa, huru en sakramentalt präglad kristendomstyp på alla livets områden får inflytande över sina utövare, på ett helt annat och intensivare sätt än vår gängse intellektualistiska och abstrakta trossyn. Den »protestantiske» läsaren blir kanske först förbluffad. Men alltefter som han läser vidare i denna med rapp stil skrivna bok, börjar han mer och mer ana livsvärden som oftast äro förborgade för en svensk evangelisk kristen på grund av det svaga sakramentala inslaget i vår tanke- och trosvärld. För mig personligen måste jag säga, att boken blev ett bestående av den revolution i min kristendomsyn, som den »Kyrkliga förnyelsens» tankar och praxis fört med sig.

L. Lindhagen.

Orgel.

Joh. Nep. David: Choralwerk VII. Für Orgel-Positiv. Breithopf und Härtel, Leipzig. Mk 3:—.

Edgar Rabsch: Der grimmig Tod mit seinem Pfeil. Phantasie und Fuge für Orgel. Breithopf und Härtel, Leipzig. Mk. 2:—.

Gerhard Bunk: Musik für Orgel, op. 81. Breithopf und Härtel, Leipzig. Mk. 3:—.

Johann Nepomuk David har utgivit ytterligare ett häfte, det sjunde i ordningen, av sitt nu sålunda ganska omfattande »Choralwerk». Det innehåller kompositioner avsedda för det lilla orgelpositivet och det är därför med ett alldeles särskilt stort intresse man öppnar det nya häftet. Den lilla miniatyrgeln är ju ett instrument i kommande och för dess framtid betyder givetvis ett speciellt litteraturbestånd en hel del. Davids nya samling visar sig innehålla tre flersatsiga koralsaker, nämligen två partitor över över resp. »Es kommt ein Schiff geladen» och »Vom Himmel hoch» (= sv. ps. 63) samt Koräl och fuga över »Wie schön leucht' uns der Morgenstern» (=sv. ps. 32). Att David är ett kontrapunktiskt snille av allra första ordningen kan ingen ett ögonblick ifrågasätta och att även dessa hans sista orgelalster ha ett utomordentligt konstnärligt värde är givet. Men tack vare den hänsynslösa kontrapunkteringen, som ej viker tillbaka ens för de mest härresande dissonanser, måste deras praktiska betydelse bli åtskilligt mindre. Mest användbar torde partitan över »Vom Himmel hoch» vara. Den består av en aria, med korälen i understämman och även för ovana öron välljudande, en flott gjord invention, ett fullkomligt unikt bicinium, en toccata med korälen i e-moll »överspunnen» med snabbt framilande passager

samt en ganska lång och skickligt gjord fuga. Till studium kan man där emot utan tvekan rekommendera hela häftet.

Edgar Rabschs fantasi och fuga har som röd tråd korälen »Der grimmig Tod mit seinem Pfeil», motsvarande vår koräl n:o 588 (dock med det ursprungliga eoliska slutet). Fantasin har korälen i flera genomföringar, fugatemat är en mycket fri rytmisk och melodisk omformning av korälens första rad. Verket är modernt lineärt till sin hållning dock jämfört med t. ex. David mycket moderat. Det är ingalunda lättspelt men ett instuderande lönar utan tvekel mödan för den, som gillar sådan musik.

Någon bestämd form har icke Gerhard Bunks orgelkomposition. Redan titeln röjer, att upphovsmannen varit tveksam om benämningen. I själva verket är det också en ganska formlös och genom sin respektabla längd ganska tröttande sak, som möjligen kan ha någon uppgift såsom introducerande eller avslutande musik såsom ackompanjemang till »folkets sorl». Tekniskt är den medelsvår.

Rqu.

Ejnar Eklöf: Sorgmusik (Musica funebre) för piano eller orgel. Sv. Kyrkans Diak.-styr. Kr. 1: 50.

Hugo Melin: Orgelkoräler. Introtuspreludier och postludier. V. Norberg, Västerås. Pr styck kr. 1:—, hel serie kr. 4: 50.

Otto Olsson: Præludium og Fuga i dis-moll för orgel, op. 56. W. Hansen, Musik-Forlag, København.

Till sina föräldrars minne har Ejnar Eklöf skrivit en Musica funebre, som tilltalar genom sin övertygande överensstämmelse mellan upplevelse

och yttre uttrycksform (stil). Såsom stilla musik föredragen på piano i hemmet vid sorgetillfällen har den sitt givna och obestriddiga värde.

Bortsett från den missvisande överrubriken »Orgelkoraler» på Hugo Melins häfte orgelsaker tar man med nöje del av dessa, tydligtvis för komponistens eget gudstjänstbruk skrivna stycken. De äro icke strängt genomarbetade, tvärtom bära de alla genomgående improvisationens tillfällighetsprägel över sig, men det utstrålar från dem alla en friskhet och en organistisk spelglädje, som gör att man stimuleras av dem och bortser från de brister och de ojämnheter, som en pedantisk nagelfarare skulle kunna anmärka på. Man rekommenderar gärna ett häfte, varav alla gudstjänstspelande organister ha så mycket att hämta för sin gärning. De koraler, som bearbetats äro följande: nrs 8, 12, 33, 55, 124 och 511.

Otto Olsson kan ju som bekant röra sig i de större formerna med en säkerhet och behärskning som få andra svenskar. Detta visar även de sist utkomna av hans orgelkompositioner: Preludium och fuga diss.-moll. Stilen är den för Olsson kända, en blandning av polyfoni och homofoni. I de ackordiska partierna röjer tonsättaren sin samhörighet med den äldre generationen, som vanligtvis i hög grad beundrade den romanska orgelkonsten sådan den representerades av de franska mästarna Widor och Guilmant etc. I de polyfona avsnitten, där man ställvis kommer att tänka på Reger eller andra nyare orgelkomponister, handskar Otto Olsson med erkänt mästernskap med de olika linjernas förande emot varandra. Fugan är en dubbel-fuga; det andra temat angives redan i preludiets fyra introducerande largotakter. Det första fugatemat är kännetecknat av gott spelhumör med sina

lustiga kvinthopp. Tonsättaren synes med förkärlek skriva ikorsmärkta tonarter. Hans båda föregående verk i denna form ha ju fissa-moll, resp. cissa-moll som tonarter.

Blandad kör och solo.

Henry Weman: Från tidevarv till tidevarv (sv. ps. 177). För blandad kör och solo. Sv. Kyrkans Diak.-styr. Kr. 1:50.

Denna till biskop John Cullbergs invigning i Upsala domkyrka den 22 september 1940 gjorda komposition är en bearbetning för blandad kör och barytonsolo av den i nya koralboken intagna melodien till den vackra Gabrielssons-psalmen. Denna är genomkomponerad: varje textvers har fått sin musikaliska bearbetning. Yttersatserna äro skrivna i traditionell sträng svensk koralsats, den andra versen i figurerad sättning med c. f. — i rytmiskt avseende ganska fritt behandlad — i sopranstämman. Tilltalande är den vackra stegringen mot versens slut, där tenorstämman får övertaga koralmelodiens sista rad. I tredje och fjärde verserna träder till de fyra körstämmorna en solostämman (baryton), som i tredje versen sjunger en egen melodi och i fjärde strofen övertar koralen. Den genomgående gedigna fakturen, den nobla enkelheten och den manligt osentimentala hållningen stämplar denna koralmotett till god kyrkomusik, vilken genom sin relativa tekniska lättillgänglighet bör kunna bli beaktad av vederbörande och använd i den höga grad den förtjänar.

C. E. R.

Solosång.

Ejnar Eklöf: Den heliga natten (C. D. af Wirsén). Sv. Kyrkans Diak.-styr. Kr. 1:50.

Henry Weman: Två solosånger.

1) *Fader! Hör hur Din tjänare sjunger (Nils Bolander)*. 2) *Vart-hän skulle vi gå, o Herre (Olov Hartman)*. Sv. *Kyrkans Diak.* styr. Kr. 1: 50.

Folke Törnqvist: Bröllopsbön (Fritz Stenfelt). Med separat sångstämma. Nord. Mus.-förl. Kr. 1: 50.

Eklöfs »Den heliga natten» är en stilla, vek julsång med tonikaseptakord och orgelpunktpartier som harmoniska karaktäristika. Av Wemans båda sånger till nutida svenska dikter fångar den första till text av Nils Bolander det största intresset genom sin mera personligt präglade stil både i melodiken, som ställvis kännetecknas av stora (oktav-)språng, och harmoniken, som ibland tar enharmoniken rätt flitigt i sin tjänst. I Folke Törnqvists Bröllopsbön synes enkelheten vara endast ett hölje för opersonligheten och sången väcker därför föga intresse, i synnerhet som icke heller texten torde kunna sägas ha något större värde.

C. E. R.

Kyrkokonst.

Viggo Loos: Tintoretto, motreformationens målare. Wahlström & Widstrand. Stockholm. Kr. 10:—.

På svenska har tidigare icke funnits någon biografisk skildring av den store italienske målaren Jacopo Tintoretto. Efter en stor samlad utställning av hans verk i Venedig 1937 blev litteraturen om konstnären rikare, och en biografi av dr V. Loos som utkommit i år, är därför värdefull att få. Loos ser konstnären övervägande ur idéhistorisk synpunkt. Han ger en vidlyftig framställning av mystik och nyplatonism under 1500-talet och den roll de spelat i motreformationens idévärld. Förf. anser också, att sociala synpunkter haft stor plats i konstnärens livsuppfattning, och att de ha

avsatt spår i hans konst. Givet är, att tidens transcendentala idealism starkt påverkat Tintoretto och därmed också kommit till uttryck i hans produktion. En sådan synpunkt på konsten med tonvikt på de ledande innehållsfaktorerna är enligt anmälares synpunkt utomordentligt fruktbarande. Loos förmår också avvinna sitt ämne många intressanta synpunkter. Men det kan icke nekas, att i denna interpreteringsmetod lurar ibland vissa faror. Om icke en formalanalys från början klarlagt, vad som i konstnären bildgestaltning utgöres av artistiska värden, löper bildtolkningen lätt fara att teoretiskt övervärdera idéinnehållet, och ge rum åt allt för många symboliska skildringar. Några ex. på detta skulle kunna framdragas; jag nämner bara »Tillbedjandet av gyllene kalven» och »Mannaundret». Av stort värde är däremot Loos' allmänna orienteringar av konstnärens beroende av motreformatoriska tankegångar. Men i detta sammanhang får man icke alltför starkt betona skillnader i återgivande mellan katolska och protestantiska ämnen och deras användande. Det visar sig, att den protestantiska kyrkokonstens armod under denna tid gjorde nödvändigt en betydande katolsk konstimport och en omfattande efterbildning. På rent dogmatiska grunder blevo t. ex. nattvardsframställningarna mera talrika i protestantiska länder än i de motreformatoriska.

Ett stort antal bilder, tyvärr mindre väl reproducerade, pryda den intressanta och lärda framställningen.

Bengt Cnattingius.

Gust. Kuhlberg: Heliga tre konungar. Stockholm 1940. Svenska Kyrkans Diak.-styr. Bokförlag. Kr. 7: 50.

Hur vacker och poetisk den enkla

evangelieberättelsen om konungarnas tillbedjan än är, har den icke varit tillfyllest för gångna generationer av fromma. Legender och berättelser, bibeltolkningar, folktro, dramatisk diktning och poesi för att inte tala om målning och skulptur ha inspirerats av skildringen i Matt. 2:1—12. Ett rikt och mångskiftande stoff har frambragts, nästan allt genomlyst av samma naiva poesi, som vilar över trettondagen själv. Redan de apokryfiska evangelierna utsmyckade berättelsen med många detaljer. Under tidernas lopp blev denna väv på ett motiv allt rikare, men först på 1300-talet gjordes en sammanfattning av det rika materialet av legendariska berättelser, bibeltolkningar och reflexioner kring evangelietexten. Upphovsmannen hette Johannes av Hildesheim och var biskop i Münster. Hans vackra legend är nu för första gången tillgänglig på svenska, i översättning av pastor Gustav Kyhlberg. I hans nyutkomna bok, *Heliga tre konungar*, utgör den inledningen.

Utom denna utförliga legend finnas många andra, vilka också meddelas i översättning eller sammandrag och vilka variera det rika ämnet. I andra avsnitt av boken ger förf. en utförlig framställning av huvudlegendens sammansättning och de många anknytningar den gav t. ex. folktro och folkdiktning och framför allt de kyrkliga festspelen, där trekungaspelet intog en framträdande plats.

Vidare behandlar förf. det astronomiska problemet om stjärnan och konungarna och om den babyloniska astrologiens beräkningar samt om relikerna och deras bevarande i Köln. Ett särskilt kapitel skildrar några av konstens mästerverk.

Det är säkert många, som komma att vara Gustav Kyhlberg tacksam för denna bok. I vårt land äro arbeten av detta slag mycket sällsynta, och en framställning av ifrågavarande ämne har hittills saknats. I dagens mörker väcker denna vackra skildring ljusa drömmar om kristendomens universalism, epifanians egentliga innebörd.

Bengt Cnattingius.

Svensk byggnadstradition i bilder. Ferdinand Bobergs jubileumsutställning. Stockholm 1940.

På arkitekten och tecknaren Ferdinand Bobergs 80-årsdag anordnades i det nya Statens historiska museums lokaler en jubileumsutställning, som omfattade ett stort antal akvareller och teckningar av hans hand. Det är mindre denna utställning av svenska byggnadsminnesmärken än den samtidigt utgivna skriften, betitlad, *Svensk byggnadstradition* som tarvar uppmärksamhet. Det första bidraget, som direkt anknyter till utställningens bilder, är författat av antikvarien Erik Lundberg och skall här särskilt anbefallas. Det är en kort sammanfattning av det rika ämnet svensk byggnadstradition, i vilket den svenska landskyrkan är ett av de främsta föremålen. Denna lilla skrift med sina ypperliga reproduktioner av Bobergs bilder — i anmälares tycke betydligt överlägsna de tekniskt sett tråkiga originalen — bör läsas av alla vänner av svenska kulturminnesmärken. Och i dag få de för många fordom så tomma orden tradition och kultur en djup och betydelsefull mening.

Bengt Cnattingius.

Miscellanea.

Författarskapet till Ps. 53.

Som författare till nr. 53 i 1937 års Psalmbok »O du saliga, o du heliga nådebringande juledag» uppges legationsrådet i Weimar Johan Daniel Falk. Uppgiften är riktig endast beträffande första strofen. Den av Falk 1816 (ej 1819) skrivna psalmen ägnade en strof åt var och en av de tre stora högtiderna, och de första versraderna i varje strof voro lika, med undantag för att i första strofen stod Weihnachtszeit, i den andra Osterzeit och i den tredje Pfingstenzeit. Till var och en av dessa strofer lade sedermera en okänd diktare två nya strofer, och Falks trestrofiga psalm uppdelades på tre nummer. Det är den som handlar om julen, som i mycket fri översättning nu ingår som nr 53 i 1937 års psalmbok.

Författaren till strof 2 och 3 av

denna psalm har hittills varit okänd. Nu uppvisar emellertid Johannes Giffey i Monatschrift für Gottesdienst und kirchliche Kunst, Jahrg. 45 (1940) s. 180 ff., att dessa strofers författare är *Johann Christoph Heinrich Holzschuher*, en på sin tid föga betydande diktare och numera alldeles glömd. Han var född i Wunsiedel i Bayern 1798 och blev efter mycket växlande öden Patrimonialrichter (som sådan hade han att å godsherrems vägnar utöva dennes doms rätt över godsets underlydande) i Bug bei Hof, där han dog 1847. Det är i Holzschuhers i Erfurt 1829 utgivna »Harfenklänge. Eine freundliche Liedergabe für Geist und Gemüht», som originalet till strof 2 och 3 av ps. 53 återfinnes.

Bror Olsson.

Meddelanden.

Val. Till innehavare av förenad tjänst ha utsetts i Norra Ny, Värml., S. R. von Knorring, Enåker, i Stenstorp; Skar., B. Persson, Lönneberga, i Kållerstad, Jönk., Ingemar Lindberg, i Österplana, Skar., N. Kampe, Mörrum, i Gräve, Örb., Ivar Sikström, Styrnäs, i Tidän, Skb., Lennart Lennartsson, Visslanda, i Närkes-Kil, Örb., Gunnar Johansson, Umeå, i Tillberga, Vstm., Ake Wickberg, Ljusnarsberg, i Vårsås, Skb., Marcus Bolin, Humla, i Täby, Östg., Lars Erik Hedbor, Lagmansholm, i Voxna, Gävl., K. U. Garnell, Överkalix, i Valbo, Gvbl., Sonja Steinwall.

Handboksrevisionen. Biskop Tor Andræ har fullgjort sitt uppdrag att i anslut-

ning till de av 1938 års kyrkomötes beredningsutskott angivna riktlinjerna överarbeta och slutgiltigt utforma ärkebiskop E. Eidems förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. Hans handboksförslag, som utkommit på Diakonistyrelsens förlag (pris 3:—, 185 s.). I kommande nummer av denna tidskrift skall en ingående redogörelse givas för förslaget.

Nytt kommittéuppdrag. Att utreda kyrkomusikaliska frågor i samband med den nya handboken har ecklesiastikministern tillkallat medlemmarna av den förutvarande koralbokskommitté, biskop G. Aulén, professor Lindberg, Stockholm och musikdirektör D. Wikander.

E. A. Setterquist & Son Eftr.

ÖREBRO TEL. Verkstad 101 34
Bostad 186 07

Sveriges äldsta orgel-
fabrik, grundlagd 1835

Tillverkar: Kyrkorglar enligt den
moderna orgelrörel-
sens principer.

Utför: Om- och tillbyggnad-
er av äldre orgelverk,
reparationer, omstäm-
ningar o. rengöringar.

Inmontering av elekt-
risk fläktar med
tyst gång.

*Firmans fria kombinationssystem
har erhållit de ampleste lovord av
de mest framstående orgelmusiker.*

Doktors- avhandlingar

tryckas perfekt å

Skånska Centraltryckeriet

Grönegatan 14

Lund / Tel. 275

KYRKO- ORGLAR

orglar för kapell och
hem, om- och tillbygg-
nad, reparation och
stämning, anläggning
för elektrisk bälldrift.



Orgeltjänst
Ingeniör Bo Wedrup
Linnégatan 5 a
UPPSALA - TEL. 6357 - 301

KYRKORGLAR

tillverkas enligt orgel-
rörelsens principer sak-
kunnigt av

Orgelbyggare
OLOF HAMMARBERG

Nya Varvet. Tel. Göteborg 14 47 50

*Egen tillverkning även av
metallpipor och spelbord.*

CARL E. ROSENQVIST

Handbok i Orgel- kännedom

Rikt illustrerad.

4:75

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

LUND

A. B. ELSA GULLBERG TEXTILIER OCH
INREDNING
· STOCKHOLM · GÖTEBORG ·
KYRKLIG KONST UNDER LEDNING AV
MÄRTA AFZELIUS

Goda idéer

TECKNING RETUSCH
KLICHÉER SKYLTA
KÖHLERS KLICHÉ
Tel. 16734.10842 Malmö ANSTALT
ST. NYGATAN 54

Veckans Tideböner

Nya upplagan

Av den år 1934 utgivna Veckans tideböner ha utgivarna, kyrkoherdarna A. Adell och K. Peters under år 1940 ombesörjt en ny, omarbetad och utvidgad upplaga. I fråga om första delen, tidebönerna för veckan, ha endast mindre ändringar vidtagits: några nya psalmer ur psaltaren ha införts och några hymner omarbetats, varjämte nya böner tillfogats.

Helt ny är den senare delen, Kyrkoårets tideböner, omfattande dels fullständiga tideböner för några av kyrkoårets högtider, dels anvisningar för anordnande av de övriga. I denna del kompletterar den nya upplagan sålunda de redan tidigare utgivna Kyrkoårets aftonböner, som uppta kompletier för hela kyrkoåret.

Slutligen har i den nya upplagan meddelats ett fullständigt lektionarium, anvisande läsningar ur bibeln och psalmer ur psalmboken för den dagliga tidebönen under ett kyrkoår. Trots att den nya upplagens omfång nästan fördubblats, har priset kunnat sättas så lågt som 3:50 för häftat och 4:75 för bundet ex.

Samtidigt utsändes **Svensk tidegård** som omfattar Veckans tideböner, nya upplagan, samt Kyrkoårets aftonböner och Vid kyrkmässan. Priset för exemplar, bundet i helt blått klotband med guldtryck, är 7:—.

Den hittills publicerade musiken till tidegården återfinnes i **Svenskt antifonale**. Priset för denna volym, omfattande ca 200 sidor i stort tvärfomat, bunden i helt blått klotband med guldtryck, är 15:50.

Svensk tidegård och Svenskt antifonale borde icke saknas i någon svensk kyrka.

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG